

Broj 2.

STUDENI 1920.

Godina II.

PISMA MLADIĆU NA RASKRŠĆU.

Pismo 6.

ISUS — BOG.

Promatrajuć prirodu mi zaključujemo, da je nad nama jedno Biće veoma mudro, veoma dobro, kojemu smo mi djeca. To je, mladiću, ono, što si pročitao u velikoj knjizi prirode, samo ako si bistra uma, ako zdrave oči imaš i iskreno želiš da nađeš istinu.

U neiskazanoj ljubavi prama čovjeku Bog se pojavio među nama u ljudskom liku u Gospodu i Spasitelju našem Isusu Kristu. Tu temeljnu nauku kršćanstva hoću da ti ukratko dokažem.

Crkva veli, da je nazad 2000 godina živio u Palestini Isus, sin Marijin, a taj da je onaj Bog, koga si našao promatranjem prirode. Davno je Isus živio, zato ti, mladiću, ne možeš se na svoje oči osvjedočiti, da je on Bog. Ali u doba, kad je živio Isus, živio je i car August, prije njega živio je Sokrat, Aristotel.... Je li tko posumnjao, da te osobe nijesu živjele, jer ih mi nijesmo ni vidjeli ni čuli? Nitko o tome ne dvojio, jer i ako ih mi nijesmo vidjeli, našli smo njihova imena i njihova djela zapisana u knjigama napisanim od ljudi, koji su veoma dobro poznavali te historičke ličnosti. Ovim ljudima mi vjerujemo i to ne slijepo, nego jer smo se inače osvjedočili, da su mogli znati ono što pišu, i da nijesu namjeravali varati. Ovo je tako zvani kritički postupak, kojim valja da se posluži povjesničar prije nego ustvrdi n. pr.: god. 44. pr. i. bio je Cezar ubijen u rimskom senatu.

Ako se dakle i ja poslužim istim postupkom, pak ako nadem tako velike dokaze, da je živa istina ono što veli Crkva o životu Isusovu, i ako ovi dokazi ne budu slabiji nego li dokazi, da je n. pr. god. 44. pr. I. Cezar bio ubijen, hoćeš li, moj mladiću, i ti reći: istina je ono, što Crkva uči o životu Isusovu? Ako hoćeš da budeš razuman, moraš potvrditi.

Kad ti to dokažem, onda ću ti otvoriti neke stranice evanđelja, t. j. života Isusova, pak ću ti pokazat neka djela, koja je Isus učinio, a iz ovih ćeš djela lako upoznati, da je uistinu Isus, Bog. Postupat ćemo slično, kao kad smo tražili Boga. Boga si našao u velikoj knjizi prirode, a Isusa-Boga ćeš naći u knjizi evanđelja, naravno pošto si se uvjerio, da ta knjiga ne piše bajke već činjenice.

Crkva katolička tvrdi, da su četiri evanđelja bila napisana od Ivana, Mateja, Luke i Marka, ljudi, koji su drugovali s Isusom i njegovim apostolima, najboljim svjedocima, koje možemo poželjeti. (Poslije ćemo vidjeti, da su oni vjerno napisali, što se dogodilo, te da nijesu ništa „iskitili“). Uspije li nam to dokazati, jasno je, da moramo drukčije uzeti pripovijedanje četiriju evanđelja, a drukčije opet pripovijedanje bezimernih pjesnika, što opjevaše junačka djela Kraljevića Marka.

Najprije ćemo dokazati, da su spomenuta četiri evanđelista napisali neke evanđelje, a kad to dokažemo, onda ćemo tek dokazati, da ova evanđelja, što ih svake nedjelje slušamo u crkvi, da su baš ona napisana od Ivana, Mateja, Luke i Marka.

Iesu li Ivan, Matej, Luka i Marko napisali svaki svoje evanđelje?

Najstariji pisci, koji stogod pišaše o Isusu, tvrde, da su ova četvorica napisala svaki svoje evanđelje. Već „apostolski oci“ t. j. oni sveti pisci, koji su živjeli, dok su još bili živi apostoli, govore nam u svojim djelima, da su naša četiri evanđelista napisala svoja evanđelja. Tako govori Papija († 150. po Is.), Klement Aleksandrijski († 170.). Onda Marcion († 117. ili 138.), Valentin (138.—161.), Bazilid (oko 120.) Teofil i Tacijan (g. 170.) pišu t. zv. konkordancije četiriju evanđelja. Oko god. 200. po Is. napisan je t. zv. Fragmentum Muratorianum, koji govori o četiri evanđelja.

Ako se sada promisli, kakvom su ljubomornošću za prvih vijekova čuvali kršćani svete knjige, bit će nam jasno, da je ovim svjedočanstvima dostatno dokazano, da su uistinu Ivan, Matej, Luka i Marko napisali evanđelja.

Tako su naime prvi kršćani čuvali one knjige, u kojima su bila zapisana λόγια κυριακά (riječi Gospodinove), da bi ih t. zv. lectores u tabernakulu čuvali s Euharistijom. Pred bi poganima ove knjige bio bi strašan zločin, a ne koji bi ih predali, nazivali bi „traditores“ (od tradere = predati, izdati). Razne sekte kršćanske jedna drugoj prigovarahu, da nemaju knjige napisane od apostola. Sam Tertulijan (IV. vijek) veli, da su se auto-gafi (originali) apostola mogli čitati još na početku trećega vijeka.

Da četiri evanđelista nisu napisala svoja evanđelja, nego tkogod drugi, oni sv. oci, koji su živili još u doba apostolska, (Papija je n. pr. bio učenik sv. Ivana), ne bi se bili tako lako prevarili u toj velevažnoj stvari. Na njihovu tvrdnju, da posjeduju ili da su čitali knjige napisane od Ivana, Mateja, Luke i Marka, bili bi skočili njihovi protivnici, heretici, i utjerali ih u laž, ali Marcion i ostali heretici hoće opravdati svoju nauku ne kažu, da riječi evanđelja, koje bi im citirali sv. oci, nijesu iz apostolskog pera, već se sile da im dadu drago tumačenje.

Na civilnom se sudu postupa ovako: ako se svi svjedoci slažu, pak i oni, koji bi imali interesa nijekati, te ako ti svjedoci za lužu povjerenje, činjenica, za koju svjedoče, smatra se dokazanom. To je slučaj kod evanđelja. Svi se svjedoci slažu, pa i heretici, a svi pisci onih vremena, ako govore o evanđeljinu, ne govore drukčije nego da su ih napisali Ivan, Matej, Luka i Marko. Da je tkogod drugi napisao evanđelja, nasao bi se bar koji svjedok, koji bi mu ime spomenuo, kad su i naši svjedoci spomenuli evanđeliste. Ova složnost i ovaj muk najbolji su dokaz, da su evanđelja, koja se onda tako pobožno i marljivo čitala, bila napisana od onih ljudi, kojima ih pripisujemo.

Još nam jasnije biva, da su uistinu četiri evanđeliste napisala svoja evanđelja, kad promislimo da su se počele uvlačiti u Crkvu neke knjige tobože napisane od apostola, ali svi onda skočiše na obranu t. z. kanona, numeriranoga pisma knjiga, što potekoše iz pera apostolskog.

Slijedeće pitanje još će bolje objasniti ovo, koje sad ukratko obradismo, pošto smo mnogo toga ispustili kratkoće radi.

Evanđelja, koja su sadržana u izdanju „Vulgata“ t. j. u onom izdanju, što ga upotrebljava katol. Crkva, jesu li te ona evanđelja, što ih Ivan, Matej, Luka i Marko napisashe?

Ovo pitanje je važno kao i ono prvo. Ako naime nije Ivan napisao Isusovo uskrsnuće, nego je ovaj opis bio kasnije umetnut, uvelike bi se ozdrimala vjera u Isusovo božanstvo. Ali i za cjelovitost naših evanđelja imamo također preobilje dokaza.

Ἀρχαί των δώδεκα ἀποστόλων (Nauk dvanaest apostola), koji je napisan već god. 70. po Is. (dakle još za života apostola), ima premnogo citata iz naših evanđelja.

Ignacije Antihijski († 107.), Papija, Irenej, Polikarp, Klement Rimski († 93.) i drugi oci apostolskih vremena do četvrtoga vijeka vrlo često citiraju evanđelja. Ako sada dotični citat usporediš sa tekstom Vulgate, naćiš, da se doslovno slažu. Ovih citata u sv. otaca ima na stotine. U samoga sv. Ireneja (učenika Polikarpova, a ovaj je učenik Ivanov) nalaze se 234 citata iz samog evanđelja sv. Mateja. Može se slobodno ustvrditi: da se nijesu sačuvali prepisivanjem tekstovi evanđelja, mogla bi se lako složiti sva četiri evanđelja od samih citata, rašijanih po raznim djelima sv. otaca.*) Još imamo iz drugoga vijeka jedan prevod evanđelja u s rskom jeziku, koji se opet slaže sa našim tekstovima.

Oi četvrtoga vijeka pak unaprijed razne svjetske biblioteke posjeduju oko 500 kodeksa (prepisa evanđelja) na pergameni. Kodeksi iz IV. vijeka važni su stoga, što su dobom blizu apostolskim autografima, koji postojahu još u III. vijeku.

Imamo dakle neprekidno i nepomućeno suglasje između svih onih citata, kodeksa, prevoda, koji sadrže Isusov životopis od ruku evanđelista. Malo koje djelo iz latinske ili grčke literature ima toliko dokaza, da je poteklo iz pera dotičnog pisca i da nam se sačuvalo cjelovito. Sofoklove tragedije nemaju toliko obilja dokaza, ali ipak nitko nije posumnjao u njihovu autentičnost.

Neki događaji rimske povijesti poznati su nama iz Anala Tacitovih, a najstariji eksemplari ovih Anala tek su iz IX. vijeka. Kritika se ipak ne ustručava da povjeruje tim pergamenama IX. vijeka, kad pričaju o događajima I. vijeka. Kad bi kakav neupućenik u historijografiji odbio to svjedočanstvo IX. vijeka, historik bi ga samo sažalno pogledao i ne bi htio gubiti vrijeme, da ga osvjedoči. Historija je sa svojom dosadašnjom metodom i praksom polučila velike uspjehe pa se uvjerila, da ne postupa nezaborito. I za historičnost Isusove osobe i njegovog djelovanja imamo slične kodekse, a to su kodeksi evanđelja, koji se ljubomorno čuvaju po raznim bibliotekama, samo što su napisani već u IV. vijeku, pa nam se ovo do danas sačuvaše. Dakle ako vjerujemo pergameni Tacitovih Anala iz IX. vijeka, tim više moramo vjerovati pergameni evanđelja po Ivanu iz IV. vijeka. K tome pridolazi još jedna okolnost veoma važna. Rukopis Tacitov davno je bio izginuo prije devetog vijeka, pa kodeks njegovih Anala tek je prepis prepisa. Ovakovih prepisa tko zna koliko je bilo do izvornika, dok se zna, da je rukopis evanđelista postojao još u trećem vijeku, dakle veoma blizu kodeksu iz IV. vijeka, koji mi posjedujemo.

Ali evanđelja moraju imati toliko dokaza za svoju autentičnost i poradi važnosti samog predmeta, o kojemu govore. U djelima grčkih i rimskih klasika ne uči se nova vjera, ne drma se svim do sadašnjim nazorima, dok su evanđelja postala mjerilo novog života. Zato se ubrzo raširila: nahodimo ih od Istoka do Galije. Ova raširenost i pažnja, s kojom je jedna c kvena općina primala od druge te „svete knjige“ postigle su, da se tekstovi Galije slažu sa tekstima u Asiriji. K tome je pridolazilo, što su evanđelja napisana na pergameni, koja je trajala stoljeća, te tako kršćani trećeg vijeka mogahu čitati knjige pisane od samih apostola.

Samo ću jedan još napomenut. Da je samo jedno evanđelje prepisano, moglo se mnogo lakše dogoditi, da je ta jedina knjiga prepisivanjem dobila drugi sadržaj, ili da se zamelo ime pisca; ali postoje četiri

*) Sve te citate dotični pisci stavde kao riječi dotičnog evanđeliste.

takove knjige, a kod pojedine svi se svjedoci slažu. Dokazi dakle za autentičnost evanđelja imaju četverostruku vrijednost, mnogo veću dakle nego li dokazi autentičnosti n. pr. Sofoklove Antigone.

Sad bih ti rado razložio, da su autori evanđelja pisali istinu, no strah me je g. urednika, jer sam i onako oduljio. Strpi se dakle do slijedećega broja, a donle da si mi zdravo i veselo u Gospodu. Tvoj

Amicus.

NOVI TIP AKADEMSKE ORGANIZACIJE.

Slom Njemačke, glad i revolucija, urodili su vjerskom renesansom među njemačkim akademičarima. Kada se je sva država uznjihalala, kada su sve njemačke dinastije bile protjerane i na taj način narodna crkva (protestantska) ostale u jedan mah bez poglavica, tada je jedino Crkva Katolička izdizala svoje tornjeve iznad valova revolucije i bila jedina inštitucija, koja nije morala da revidira svojih načela. Nijemci, kojima je stalo da se svlada demon revolucije, vidjevši, da su sve pozitivne stranke propale s čudnim strahopočitanjem gledahu u Nju, kako ona, ugrožena sa svih strana, svladava bijesove nereda, crpeći iz svoje riznice sredstva obrane, koja je skupila u stoljetnom iskustvu. Divili su joj se – i stali su je proučavati.

Radi ove potrebe, da se što bolje upozna Crkva, nikao je među njemačkim akademičarima zaseban tip organizacije, kojemu je svrha, da članovi upoznaju što dublje sve vrednote, koje nosi Crkva u sebi, i da prema tome svaki pojedinac toga društva svoj vlastiti duševni život to jače izgradi. Ova društva, koja se u Njemačkoj zovu „Akademische Vereine zur Pflege der Katholischen Weltanschauung“, a u Austriji su poznata pod inenom „Logosa“, razlikuju se na pr. od naših akademskih društava poglavito u tome, što se u njima raspravlja i proučava sve ono, što je od trajne vrijednosti, (na pr. Liturgija, Kristovo božanstvo etc.) a ostale pojave kulturnog života (umjetnost, socijalno pitanje, prirodne znanosti i t. d.), analiziraju se „pod vidom vječnosti: sub specie aeternitatis“. Temeljno je načelo u ovim društvima, da broj članova ne smije biti prevelik (do 30) i na svakoj sjednici ih bude tek oko petnaest. Pošto se pročitao zapisnik, čita se jedno poglavlje iz Novog Zavjeta i ovo interpretiraju članovi u zajednici sa jednim svećenikom, koji je svojom temeljitom izobrazbom dorastao, da akademičarima najraznovrsnijih zvanja, (a u Austriji često i raznih narodnosti), bude vođem. Ovo je čitanje Evanđelja to važnije, što članovi, koji su do sada ovu svetu knjigu i remek djelo svjetske književnosti promatrali pod uplivom kritičkoga racionalizma, dolaze do spoznaje, kako se Providnost često služi sasvim priprostima ljudima i njihovim nedostacima, da provede svoje nakane. Uvjeren sam, da će